

POMM1083

Suomen kielen ja kirjallisuuden pedagogiikka (5 op)

Tekstien tuottaminen - palaute
Päivi Torvelainen

Kuvat Pixabaystä

Tänään
tavoitteena

- syventää ymmärrystä palautteenannon periaatteista (omien silmälasien analyysi)
- Syventää ymmärrystä tekstien tuottamisen pedagogiikasta (jos ehditään)

Ennakkovalmistautuminen

1. Lue alla olevat tekstit ja arvioi ne kriteeriviitteisesti 10.2. luennolla
Monilukutaito: Tekstien tuottaminen esiteltyn dian "*Mihin kiinnittää huomiota ja missä kirjoittamistaidon tai -prosessin vaiheessa?*" pohjalta. Pohdi ja kirjoita muistiin jokaisen tekstin osalta, mitä palautetta annat eri osa-alueista. Muista sekä vahvuudet että kehittämiskohteet/harjoittelun paikat.
2. Päätä havaitsemistasi vahvuuksista ja kehittämiskohteista yksi vahvuus ja yksi kehittämiskohde jokaiselle kirjoittajalle. Nämä olisivat asiat, jotka antaisit kirjoittajalle palautteena, sillä kaikesta mahdollisesta - varsinkaan harjoittelun paikoista - ei kannata sanoa kerralla, vaan rakennetaan taidon kehittymisen jatkumoa pikku hiljaa.
3. Jos havaitisit teksteissä oikeinkirjoitukseen liittyviä asioita, joista et ole varma, ovatko ne suositusten mukaisia vai ei. Niin merkitse ne muistiin. Voidaan käydä näitä tunneilla läpi, sillä muuta suomen kielen oikeinkirjoituksen sääntöihin liittyvää kertausta meillä ei ole. Muistathan hyvän apurin: [Kategoria: Merkit, numerot ja lyhenteet - Kielitoimiston ohjepankki](#).

Mihin kiinnittää huomiota ja missä kirjoittamistaidon tai -prosessin vaiheessa?

(Koottu Mirja Tarnaselta)

- Tehtävänannon noudattaminen
 - tehtävänannon mukainen tekstilaji ja rajaus
- Sisältö / kirjoittajan ajatukset
 - sisällön ymmärrettävyys, relevanttius, johdonmukaisuus, tekstilajin vaatimat piirteet, esim. perustelujen kattavuus
- Jäsentely/rakenne/käsittely
 - tekstin rakenne (kappalejako), sidosteisuus ja tarkoituksenmukaisuus
 - otsikon sopivuus
- Kieli
 - sanojen taivutus, lauserakenteiden käyttö, viittaukset, sanaston käyttö (osuvuus, tarkkuus, laajuus), fraasit ja idiomit
- Tilanteeseen sopivuus ja tyyli
 - kirjoittajan ääni ja sen viestivyyt
 - myös tekstilajikohtainen tyyli, esimerkiksi muodollisuus- ja kohteliaisuusasteen osoittaminen
- Kielenhuolto/oikeinkirjoitus/konventiot
 - mm. oikeinkirjoitus, asettelu ja käsiala

Miten annan palautetta? Hyvä tekstipalaute on

(Esim. Straub 2000; Hattie & Timperley 2007; Kauppinen & Hankala 2015)

- kriteeriperusteista
- vuorovaikutteista
- tilannesidonnaista
- oikea-aikaista
- johdonmukaista
- konkreettista ja havainnollista: paikantaa toimivat ja ongelmakohtat
- ohjaa oppilasta pohtimaan kirjoittamistaan
- ”sopivan mittaista”: liiallisuus uuvuttaa, liiallinen lyhyys lannistaa
- kannustavaa ja kehitysehdotuksia esittävää (kuitenkin pelkkä kehu epämotivoi)
- monta versiota samasta tekstistä, panostus kirjoitusprosessin eri vaiheisiin
- liikkeelle kokonaisuudesta → kohti tarkempia yksityiskohtia

Pienryhmissä

- Parit 1 ja 2 Korvatunturi pulassa
 - Parit 3 ja 4 Kumma
 - Parit 5 ja 6 Doctor Who ja Känni Slitheen
-
- Vertailkaa, minkä osa-alueen arviointi oli helppoa ja minkä vaikeaa.
 - Keskustelkaa valitsemistanne vahvuuksista ja kehittämisen paikoista. Päätäkää, mikä olisi yhteinen palautteenne (yksi vahvuus ja yksi kehittämiskohde) ja miten havainnollistaisitte kirjoittajalle palautteenne.

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana

Arvioinnin kohde

Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden ilmaiseminen sekä tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnissa

Arvosana

Osaamisen kuvaus

Osaamisen kuvaus
arvosanalle 5

Oppilas osaa tuottaa mallien tai apukysymysten avulla tekstejä, joissa hän ilmaisee ajatuksiaan, kokemuksiaan tai mielipiteitään. Oppilas osaa ohjatusti nimetä jonkin yksittäisen kehittämiskohteensa tekstin tuottajana.

Osaamisen kuvaus
arvosanalle 7

Oppilas osaa ohjatusti tuottaa tekstejä, joissa hän ilmaisee kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ymmärrettävästi. Oppilas osaa kuvata itseään tekstin tuottajana ja nimetä jonkin vahvuuden ja kehittämiskohteen.

Osaamisen kuvaus
arvosanalle 8

Oppilas osaa tuottaa ajatuksiaan, kokemuksiaan ja mielipiteitään ilmaisevia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.

Osaamisen kuvaus
arvosanalle 9

Oppilas osaa tuottaa monipuolisesti ja sujuvasti kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ilmaisevia tekstejä. Oppilas osaa arvioida realistisesti itseään tekstin tuottajana.

T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä

Arvioinnin kohde

Tekstilajien hallinta

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnissa

Arvosana

Osaamisen kuvaus

Osaamisen kuvaus
arvosanalle 5

Oppilas osaa tuottaa mallien tai apukysymysten avulla yksinkertaisia kertovia tekstejä itselleen tutuista aiheista.

Osaamisen kuvaus
arvosanalle 7

Oppilas osaa tuottaa ohjatusti kertovia, kuvaavia ja ohjaavia tekstejä sekä käyttää joitakin niille tyypillisiä ilmaisutapoja.

Osaamisen kuvaus
arvosanalle 8

Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja yksinkertaisille kantaa ottaville teksteille tyypillisiä ilmaisutapoja.

Osaamisen kuvaus
arvosanalle 9

Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja yksinkertaisille kantaa ottaville teksteille tyypillisiä ilmaisutapoja.

TII ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa

Arvioinnin kohde

Kirjoitustaidon kehittyminen ja kirjoitetun kielen hallinta

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnissa

Arvosana	Osaamisen kuvaus
Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Oppilas osaa kirjoittaa käsin sekä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen lyhyitä yhtenäisiä tekstejä, joista saa selvää. Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä käyttää satunnaisesti virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä. Ilmaisussa on paljon puheenvaraisuutta.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Oppilas osaa kirjoittaa tekstejä melko sujuvasti sekä käsin kirjoittaen että tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa ohjatusti otsikoida tekstinsä, muotoilla virkeitä ja käyttää muutamia erilaisia lauserakenteita sekä noudattaa joitakin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Oppilas osaa kirjoittaa tekstejä sujuvasti sekä käsin että tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa ohjatusti otsikoida ja jaksottaa tekstinsä sekä hallitsee keskeiset kirjoitetun yleiskielen käytänteet.
Osaamisen kuvaus arvosanalle 9	Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin sekä tuottaa tekstiä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa otsikoida ja jaksottaa tekstinsä tarkoituksenmukaisella tavalla ja hallitsee kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.

Palautteen rakenne – ”palautegenre”

Arviointi

- Palaute sovituista piirteistä
- Annetun arvosanan perustelu
- Minkä tasoiseksi arvioin tekstisi?

Lukijapalaute

- Lukijakokemuksen kuvaus
- Sisältöön liittyvät kommentit
- Miten minä lukijana koin tekstisi?

Valmentaminen

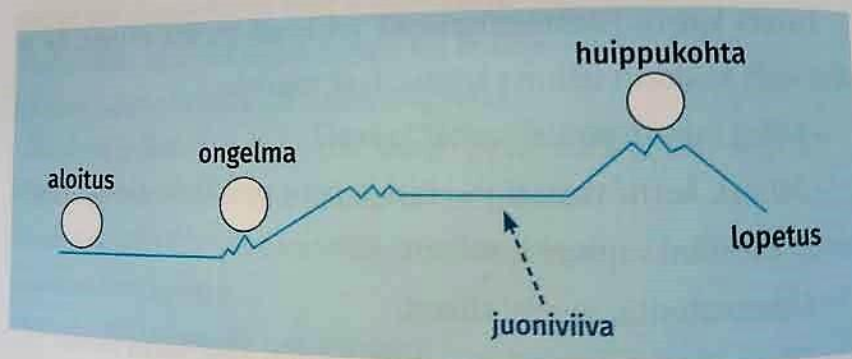
- Ehdotukset seuraavaa kertaa varten
- Mihin sinun kannattaisi keskittyä taitojesi kehittämisen kannalta?

Smith 1997

Sadun rakenne 3. luokkalaissille

Sadun juoni

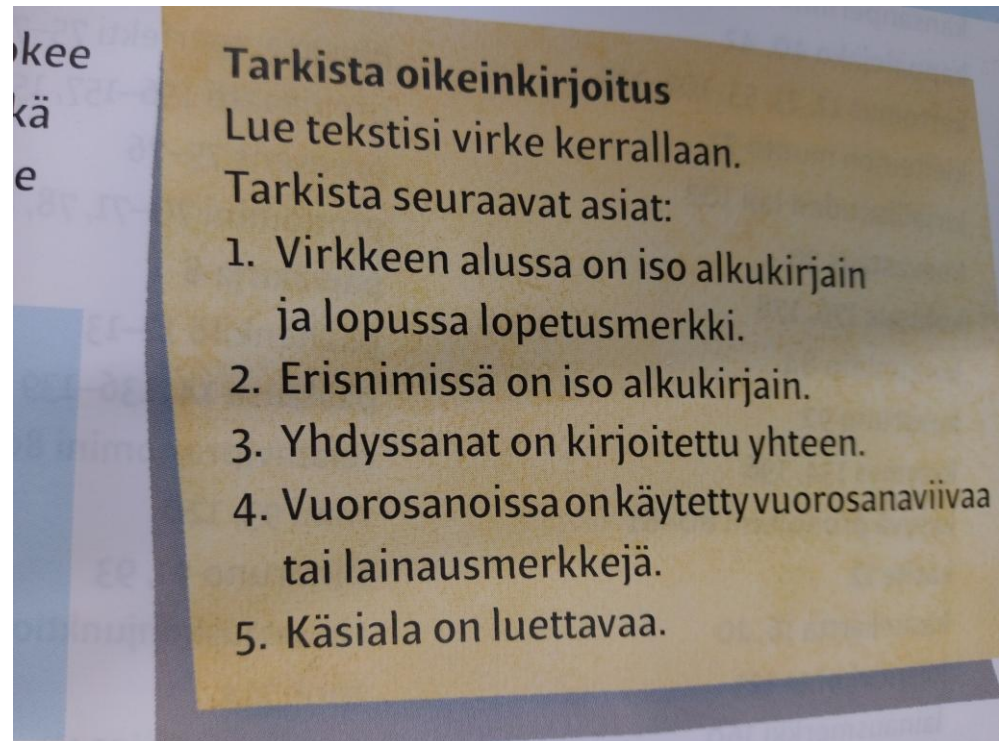
Tapahtumat muodostavat sadun juonen. **Juonen** avulla kerrotaan tarina alusta loppuun. Alussa esitellään **henkilöt, tapahtumapaikka** ja jokin **ongelma**. Ongelma yritetään ratkaista. Saduissa ratkaisua yritetään usein kolme kertaa. Lopuksi ongelma ratkeaa ja satu päättyy yleensä onnellisesti. Sadussa voi olla **opetus**.

Kertomuksesta ja oikeinkirjoituksen tarkistuksesta

5. luokkalaisille (Kipinä 5, s. 125, s. 185)

- ”Kertomus on tekstilaji, jossa toiminta ja tapahtumat ovat pääosassa. Kertomuksessa on tavallisesti alkutilanne, keskikohta, käännekohta ja loppuratkaisu. Joskus kertomuksessa voi olla myös sanoma tai opetus.”

Oikeinkirjoituksen asioita

Jos havaitisit teksteissä oikeinkirjoitukseen liittyviä asioita, joista et ole varma, ovatko ne suositusten mukaisia vai ei, niin merkitse ne muistiin. Voidaan käydä näitä tunneilla läpi, sillä muuta suomen kielen oikeinkirjoituksen sääntöihin liittyvää kertausta meillä ei ole. Muistathan hyvän apurin: [Kategoria: Merkit, numerot ja lyhenteet - Kielitoimiston ohjepankki](#).

- Keskustelkaa ryhmässä kohdista, joissa huomaisitte poikkeamia oikeinkirjoituksen säännöistä.
- Käydään ryhmittäin läpi askarruttavat kohdat.

Havaintoja opettajien kirjoittamista tekstipalautteista Korvatunturille ja Doctor Wholle: havainnollisuus ja yksityiskohtaisuus

(Kauppinen & Hankala 2013)

- Usein kehutaan onnistumisista ja osoitetaan missä on kehitettävää:
 - *Todella mukavaa luettavaa.*
Kirjoitat sujuvasti juonellista eteenpäin menevää tarinaa.
Osaatko vuorosanamerkinnät jne.
Oikein hyvä!
Pitäisikö miettiä tiiviimpää tarinankerrontaa? (Korvatunturi)
 - *Muista lukea tarinasi ennen kuin palautat sen. Voisiko siihen vielä lisätä selventäviä sanoja enemmän? Oli vaikea pysyä tarinassasi mukana. (Dr Who)*
 - *Käsiala!!! Vielä pitää kerrata oikeinkirjoitusasioita. Tarkista aina, että lause päättyy pisteeseen ja alkaa isolla kirjaimella. Olet kirjoittanut sinua kiinnostavasta aiheesta. (Dr Who)*

MUTTA...

- konkreettiset ja havainnollistavat elementit puuttuvat lukuun ottamatta muutamaa poikkeusta
 - *Huomaa, että luet paljon – käytät rikasta kieltä, elävöität tekstiä vuoropuhelulla. **Rengastetut sanat oivia sanavalintoja.** [opettaja rengastanut tekstiä onnistuneita sanavalintoja] **Vältä sitten-sanan toistoa.** Käsiälään ja luettavuuteen kiinnitä huomiota. (Korvatunturi)*
 - - - *Jotta lukijakin pääsisi tarinaan mukaan, sinun pitäisi kertoa, kuvailla, **selittää enemmän esim. mikä on tardis, aikalordi** - - (Dr Who)*
 - - - *Muistathan kuitenkin, että alkaa-verbien jälkeen tulee perusmuoto: alkaa tehdä jotakin, esim. tietäjä alkoi lukea loitsua (Sen sijaan kirjoitetaan ruveta tekemään). - - (Korvatunturi)*
 - Huom! Useat opettajat totesivat että kävisivät Dr Who -tekstin suullisesti läpi oppilaan kanssa

Opettajien ja opettajaopiskelijoiden (N=27) antamien arvosanojen jakaumat

(Kauppinen & Hankala 2013)

	Ei numeroa	4- - 4½	5 - 5½	6- - 6½	7- - 7½	8- - 8½	9- - 9½	10- - 10
Doctor Who	1	1	6	16	3			
Kumma				1	24	2		
Autiosaari					8	16	3	
Korvatunturi						1	12	14

Arviointi/palaute, kirjoittamisprosessi

OPS 2014 arvioinnista

”Perusopetuslain mukaan oppilaan arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti. Nämä tehtävät ovat perusopetuksen arviointikulttuurin kehittämisen lähtökohta.”

- ✓ konkreettisuus, kannustavuus, yksilöllisyys
- ✓ prosessin eri vaiheissa erilaista palautetta
- ✓ opettajan ja vertaisten palautetta, itsearviointia, mahdollisten muiden lukijoiden palautetta

Kirjoittamistehtävän piirrekuvaus

Tavoitetekstilajiin tutustuttaessa tai kirjoittamista suunniteltaessa laaditaan kuvaus siitä, mitä kirjoitustehtävältä odotetaan. Lomakkeeseen kuvataan oppilaiden iän ja tavoitetason mukainen määrä piirteitä, joihin arvioinnissa kiinnitetään huomiota.

Tavoitetekstilaji _____

Opettajan arvio piirteiden toteutumisesta tekstissä

<p>Tekstilajille ominaiset rakenneosat (kappaleet, kuvat, luvut, tekstinosat ym.)</p>	☐ kiitettävästi ☐ hyvin ☐ välttävästi ☐ ei merkkejä tavoitetekstilajista
<p>Tekstilajille ominaiset lausetyypit ja esitystapa (persoona, aikamuoto, tapaluokka, kerrontatarkaisu, virkkeiden pituus, vaihtelevuus tai tarkoituksenmukainen toistuvuus, suhde lukijaan)</p>	☐ kiitettävästi ☐ hyvin ☐ välttävästi ☐ ei merkkejä tavoitetekstilajista
<p>Esitystavan johdonmukaisuus ja seurattavuus (asioiden esittämisjärjestys, asioiden välisten yhteyksien osoittaminen)</p>	☐ kiitettävää ☐ hyvää ☐ välttävää ☐ viesti ei välity
<p>Sanasto, ilmaisu</p> <p>Sanat yksinkertaisia ja merkitykseltään ylimalkaisia (esim. mennä, kenttä)</p> <p>Sanat tarkoituksenmukaisia ja merkitystä täsmentäviä (esim. pyörällä, jalkapallokenttä)</p> <p>Sanat osuvia, ehkä omintakeisia (esim. viuhtoa, ruohotatami)</p>	☐ kiitettävästi ☐ hyvin ☐ välttävästi ☐ ei merkkejä tavoitetekstilajista

Valmiita arviointimalleja löytyy oppikirjoista.

Kirjoittajan omien ajatusten kuuleminen? Mitä ajattelen tekstistä? Mikä siinä on parasta? Mihin tarvitsisin apua?

Vertaispalaute

Haasteita

- Ei arvosteta
- Ei sitouduta
- Voi jäädä vähäiseksi ja epämääräiseksi

Vertaispalautteen ohjaaminen

Suhteen taso: luottamuksen rakentaminen
Tehtävän taso: mistä ja miten annetaan
palauteta

Hyötyjä

- Saadaan lisäyleisö kirjoittamiselle
- Saadaan palautetta samassa tilanteessa olevalta
- Osallistaa kirjoittajaa aktiiviseksi
- Opitaan erittelemään tekstiä
- Opitaan toisten kirjoittamisesta ja teksteistä
- Opitaan palautteen vastaanottamista ja hyödyntämistä

Kirjoittaminen on
ehkä vähän
helpompaa kuin yksin,
koska tulee ideoita
kaikilta. Niin
kirjoittaminen tulee
paljon
monipuolisemmaksi.

Jos joku on keksinyt
meidän ryhmässä
tosi hyvän
ajatuksen, niin
sitten muut on
tsempannu, että
vähä hyvä idea.

Mun mielestä yhdessä
kirjoittaminen on paljon
parempaa kuin yksin
kirjoittaminen, kun muut
antaa mielipiteitä ja
kertoo, miten tekstiä vois
parantaa. Jos kirjoittasi
yksin, niin ei olisi kukaan
auttamassa.